

Strategie dozoru nad trhem

Způsob, jakým je prováděn dozor nad trhem, je velmi ovlivněn souborem základních předpokladů a principů pokud jde o jeho postavení, roli a funkci, kterou v členském státě plní. Zčásti tyto předpoklady a principy, tak jak jsou stanoveny EU a národními politikami a organizačními omezeními, nesouvisí s kontrolou prováděnou orgány dozoru nad trhem. Vzhledem k tomu, že ale ovlivňují působení orgánů dozoru nad trhem a jejich postavení, je nezbytné tyto základní předpoklady zohlednit. Orgán dozoru si sám v rámci svých vlastních mezí stanoví přístup k dozoru nad trhem.

Dozor nad trhem hraje významnou úlohu při implementaci cílů politik EU týkajících se ochrany spotřebitele a vytváření jednotného trhu EU. Zatímco existuje široká shoda mezi orgány dozoru nad trhem, pokud jde o výrobky určené pro spotřebitele, jejichž bezpečnost je primárním cílem dozoru nad trhem, existují rozdílné pohledy na konkrétní úlohu dozoru nad trhem, pokud jde o dosažení cíle této politiky: a to od omezení na pouhé vymáhání práva až k širšímu pohledu, který vidí dozor nad trhem jako soubor činností, jejichž hlavním cílem je podpořit bezpečnost spotřebitele. V posledně zmiňovaném přístupu patří mezi zvažované činnosti vedle vymáhání práva například pomoc při zajištění dosažení shody a vzdělávání spotřebitele.

Přístupy k dozoru nad trhem

Prvořadým cílem dozoru nad trhem v oblasti výrobků určených pro spotřebitele je omezení rizik, které tyto výrobky pro spotřebitele představují. V současné době lze pro dozor nad trhem s nepotravinářskými výrobky určenými pro spotřebitele rozeznat pět přístupů. Tyto přístupy se liší v otázce monitoringu trhu a mohou být příčinou rozdílných způsobů plánování příslušných činností a vytváření organizačního rámce.

Reaktivní dozor nad trhem

Dle GPSP i Nařízení (ES) 765/2008 musí být stížnosti spotřebitele prošetřeny a v případě potřeby přijata opatření. Hlášení o potenciálně nebezpečných výrobcích nebo výrobcích, které nejsou ve shodě, mohou být zasílány také z jiných zdrojů, a to včetně stížností na konkurenční výrobky, oznámení ostatních orgánů dozoru nad trhem v tomtéž nebo jiném členském státě nebo od tisku.

Všechna tato hlášení vyžadují stejnou reakci od orgánu dozoru nad trhem; musí být prošetřeny, vypracovány závěry, v případě nutnosti přijata opatření a výsledky šetření musí být ohlášeny.

Dozor nad trhem zaměřený na riziko

Činnosti dozoru nad trhem mohou také vycházet z přístupu založeného na riziku. Vzhledem k tomu, že důležitou prioritou pro většinu orgánů dozoru nad trhem je ochrana bezpečnosti a zdraví spotřebitelů, může být cílem při stanovování priorit činností dozoru nad trhem snižování určitých rizik. Pokud jsou k dispozici informace (například ze statistik nehod) poukazující na to, že určitá nebezpečí jsou při určování rizika výrobků pro spotřebitele významná, může být pozornost zaměřena na snižování těchto nebezpečí.

Screeningové projekty – monitoring trhu

Screeningové projekty představují zvláštní kategorii činností dozoru nad trhem. Jejich hlavním cílem je monitorovat stav konkrétní oblasti trhu, např. kategorie výrobků, kategorie podniků nebo kategorie rizik. Ačkoliv hlavním smyslem těchto projektů není odstranění nebezpečných výrobků, mohou orgány dozoru s jejich využitím s větší pravděpodobností narazit na výrobky, které nejsou ve shodě, a které nemohou být ponechány na trhu

Screeningové projekty jsou často první z činností dozoru nad trhem prováděných za účelem získání znalostí o konkrétní oblasti a zvyšují tak efektivnost těchto činností. Screeningové projekty mohou být také užitečným nástrojem pro kontrolu účinnosti nové legislativy, nových norem nebo předchozích činností dozoru nad trhem

Řízení jakosti

Systémy řízení jakosti byly vytvořeny průmyslem za účelem zajištění kvality vyráběných výrobků. Užitečnost takových systémů řízení jakosti pro zlepšení a osvědčení výsledků klinických laboratorních zkoušek je uznávána a laboratoře klinické a analytické chemie přijaly systémy řízení jakosti. Tyto systémy byly vyvíjeny desetiletí a byly kodifikovány mimo jiné sérií norem ISO 9000 a ISO 17000.

Systémy řízení jakosti

V podstatě lze systémy řízení jakosti charakterizovat jako ověřitelné uspořádání činností, při čemž je prokazatelná validita a kvalita postupů používaných pro získání výstupů těchto činností. Předpokládá to mimo jiné, že:

- nejdůležitější postupy jsou pečlivě popsány a dokumentovány;
- za účelem monitorování těchto postupů jsou stanoveny ukazatele;
- jsou zavedeny nápravné postupy v případě, že se postupy vymknou kontrole.

V podstatě je nejdůležitější součástí systému jakosti „manuál jakosti“, který popisuje:

- zprávy vedení týkající se politik zajišťování jakosti organizace a podporu těchto politik ze strany vedení;
- standardní pracovní postupy;
- odpovědnosti příslušných pracovníků;
- postupy popisující probíhající procesy v organizaci; a

- mechanismy, pomocí kterých lze zasáhnout v případě, že dojde k odchýlení od stanoveného postupu.

Certifikace a akreditace

Organizace pracující na základě systému jakosti, který je v souladu s ISO normou, 9001 mohou být formálně kontrolovány certifikačním orgánem jako „třetí stranou“. Certifikační orgán provádí kontrolu procesu posuzování shody, pracovních postupů a manuálu zajištění jakosti. V případě, že je kontrola úspěšná, certifikační orgán vydá certifikát osvědčující shodu s ISO 9001. K vydání certifikátu shody musí být certifikační orgány akreditován akreditačním orgánem.

Řízení jakosti v organizacích dozoru nad trhem

Základní postupy dozoru nad trhem jsou většinou podobné, a to bez ohledu na organizaci, která je provádí. Zvláště ve velkých organizacích dozoru nad trhem, do jejichž oblasti působnosti spadá široký rozsah směrnic a kategorií výrobků, si musí postupy dozoru nad trhem zachovat vysoký stupeň jednotnosti a konzistentnosti za účelem zajištění rovnosti před zákonem pro všechny kontrolované podniky. Stejně tak musí být přijata předběžná opatření za účelem zachování proporcionality a konzistentnosti v uvalených sankcích a provedených zásazích v případě přestupků. Dosažení výše uvedeného v rámci provádění systému řízení jakosti má pro orgány dozoru nad trhem zvyšující se význam.

Standardní pracovní postupy

Obvyklým způsobem zajištění jednotnosti a konzistentnosti pracovních postupů je přijetí v organizaci používaných standardních pracovních postupů (SOPs – standard operating procedures). SOPs jsou důležitou součástí systému jakosti organizace. Použití SOPs zajistí, že veškerá opatření jsou založena na stejných strategických zásadách a jsou plánována, prováděna, oznamována a analyzována v mezích stejného legislativního rámce. Řada rozhodujících oblastí, pro které by měly být vypracovány standardní pracovní postupy, je uvedena níže.

Intervenční postupy

Orgány dozoru nad trhem zasahují v případech, kdy se vyskytnou případy nedodržení shody. Takovéto zásahy a sankce zahrnují především:

- poskytování informací (pomoc při zajištění dodržování shody);
- vydávání formálních varování a udělování pokut;
- zahájení právního řízení majícího za následek udělení pokut;
- přerušení prodeje;
- zabavení výrobků; a
- vymáhání stažení výrobku z trhu.

Inspekce, odběr vzorků a zkoušení

- Provádění inspekcí, odběru vzorků a zkoušení jsou součástí základních pracovních postupů dozoru nad trhem. Pečlivé provádění těchto kroků je rozhodující pro dosažení věrohodných výstupů z činností dozoru nad trhem. Spolehlivé výsledky jsou nezbytné pro zajištění spravedlivého a rovnocenného posouzení hospodářských subjektů a hlavně určují pověst orgánů dozoru nad trhem.
- Velmi se doporučuje zahrnout standardní pracovní postupy pro inspekce, odběr vzorků a zkoušení do systému řízení jakosti. Normy, které poskytují rámec pro vypracování těchto postupů a stanovují požadavky, které by měly být splněny, jsou normy série ISO 17000. Na laboratoře se vztahují zejména normy ISO 17025, zatímco normy ISO 17020 poskytují návod k provádění inspekcí.

Vnější vztahy

Orgány dozoru nad trhem mají specifickou úlohu v rámci řady širokých politik zaměřených na vytvoření jednotného trhu a usnadnění volného pohybu zboží a zároveň zajišťujících bezpečnosti výrobků v Evropské unii. Patří sem legislativa, šíření informací směrem k zainteresovaným subjektům, podpora informovanosti spotřebitelů, atd. Orgány dozoru nad trhem jsou proto součástí širšího sociálního systému, ve kterém hrají ostatní účastníci stejně tak důležité role. Pro řádné fungování v tomto systému je nezbytná komunikace s ostatními účastníky a orgány dozoru by tedy měly komunikovat s ostatními relevantními orgány a subjekty.

Sdružení spotřebitelů

Sdružení spotřebitelů představují významný zdroj odborných znalostí pro různé oblasti výrobků. Je proto užitečné nastavit na národní úrovni s těmito sdruženími pravidelnou spolupráci v oblasti bezpečnosti výrobků. Tato spolupráce by mohla zahrnovat informovanost spotřebitelů, akce pořádané orgány dozoru nad trhem, publikaci v časopisech určených pro spotřebitele, atd.

Provozní rizika

Orgány dozoru nad trhem přijímají opatření na ochranu spotřebitele před riziky spojenými s výrobky, které byly shledány jako nebezpečné. Tato opatření jsou založena na skutečnosti, že v rámci zkoušek a posouzení rizik, která tvoří součást právní základy pro zavedení těchto opatření, byla zjištěna neshoda. Zavedená opatření mohou mít za následek závažné finanční újmy a vliv na reputaci dotčených společností. Zvláště zákaz prodeje a nařízení o stažení z trhu mohou mít dopad na podnikání z důvodů zvýšení nákladů a ztrát na zisku.

Kdykoliv jsou přijata opatření, vystavuje se příslušný orgán riziku, že před soudem neobstojí. Pokud by mezitím došlo k poškození zájmů společnosti, mohla by být oprávněně požadována kompenzace.